

Hrajeme si, tvoříme a přitom se bavíme

Eva Hurdová, Edita Plicková

Hrajeme si, tvoříme a přitom se bavíme

Eva Hurdová, Edita Plicková

Vydala INFRA, s.r.o.
vydavatelství a nakladatelství
Tyršova 241
675 22 Stařeč
www.infracz.cz

Odborná redaktorka:	Ing. Renata Špačková
Odpovědná redaktorka:	Eva Hodková
Jazykové korektury:	Hana Roubalová
Ilustrace:	Edita Plicková
Sazba a zlom:	Vydavatelství Akcent
Tisk:	Akcent, spol. s r. o.

© INFRA, s.r.o., Stařeč, 2015

Vydání první.
Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-86666-59-4

OBSAH

Úvodní slovo autorek	5
Předmluva	5
Co všechno najdete v knížce?	6
Praktické rady	7
Jak všechno začalo	9
Loutky, figurky, zvířátka	12
Drak z krabičky	15
Had	15
Obtisky	16
Chrastítka	17
Zvukové dvojice (sluchové pexeso)	18
Hledání pokladu	18
Loutky	19
Divadélko	20
Ještě kulisy	21
Brnkání na provázek	22
Brnkání na gumičku	22
Velké bubliny	23
Stavby a objekty z krabiček	24
Hříčky s lahvičkami a s vodou	25
Stavíme z lahviček a z kelímků	26
Let ptáčků	27
Jdeme na houby	28
Přenášená	29
Slalomová dráha	30
Vodní ptáci	31
Na Popelku a holoubky (obdobná hra s kolíčky)	31
Honička s lahvičkou	32
Honička s držením se za ruce	33
Honička – sochy	34
Kukátka	35
Kuželky	35
Podávání lahviček	36
Nespadne?	36
Trefíš se?	37
Šátková házená	38
Vycházka s pejskem na vodítku	39
Začarovaný semafor	40
Pestré korále z papíru	41
Jak se Karolínka těšila na návštěvu	42
Když otevřu ráno oči	45
Fotbalista žonglérem	46
Zápichy do květináčů	47
Jiní motýli	47
Dárky z kamínků	47

Veselé kolíčky	48
Autíčka na dráze	49
Pingpongové míčky – přenášení s pomocí kelímků od jogurtu	50
Pingpongové míčky a kelímky od jogurtu	51
Předávání míčku z kelímku do kelímku ve dvojicích – zády k sobě	52
Předměty se v okamžiku na hudební nástroj změň	53
Mlynáři	53
Ořechy	54
Bambus, kelímky od pudingu	55
Až já budu velká	55
Fanfrnoch z kelímku od jogurtu	56
Dešťová hůl	56
Náhradní trianql	56
Drhlo, ozvučná dřívka, vařečky	57
Buben – tympány z kbelíku	58
Autíčka, tramvaje, lodky	59
Kolotoč	60
Kelímek s korálkem	60
Helikoptéra	60
Přáníčka trochu jinak	61
Větrné kolečko	62
Kdy přijde Štědrý den?	63
Těšíme se na Ježíška	64
Papírové ozdoby po všechny roční doby	65
Krabička s dárečkem	66
Krabičky pro malé dárky	67
Pytlíčky na klubička	68
Betlém	69
Hrajeme si s vlnou	70
Bambule nebo střepec	71
Panáčci z klubiček	71
Plovoucí kamarádi	72
Krmítko pro ptáčky	73
Cvičení s PET lahvičkami	74
Obaly na vajíčka	75
Loutky ze starého klobouku a figurky z ruliček	76
Zábava na zahradě	77
Foukání do lahvičky	78
Panáček do kapsy, do auta, na cesty	79
Zjišťování hmotnosti	80
Zjišťování objemu	80
Dekoratvní závěsy	81
Ještě hrátky s krabičkami	82
Košíčky na dárky, bonbonky, ovoce, korálky	83
Malujeme kamínky	83
Sladká kytička	83

Úvodní slovo autorek

Publikace je určena pedagogům v mateřských školách i ve školních družinách, rodičům i prarodičům, zkrátka všem, kteří rádi s dětmi tvoří a vymýšlejí nové věci. Knížka je však určena také přímo dětem. Obrázky se pro ně mohou stát inspirací a otevřít prostor pro jejich vlastní nápady.

Autorky nabízejí některé možnosti, jak využívat různorodý „odpadový materiál“. Některé činnosti předpokládají spolupráci dospělých a dětí. Děti se mohou za dozoru dospělých učit ovládat nůžky, nože, jehly, ale třeba i pilku... Někde se bez pomoci dospělého dítě neobejde, jiné činnosti mohou dělat děti zcela samostatně.

Kromě inspirativních návrhů, jak si něco zajímavého vyrobit, jsou v knížce uvedeny i náměty na hry.

Hodně radosti z tvůrčí činnosti a her vám přejí autorky

Eva Hurdová a Edita Plicková

Předmluva

Motto: „Tvořivost je důležitější než vědění.“

(Albert Einstein)

Tato knížka nabízí množství námětů pro tvoření, výtvarné, polytechnické, poznávací, rytmicko-hudební a pohybové hry. V praxi tyto návrhy pro činnosti a aktivity ocení nejen pedagogové z mateřských škol, ale také učitelé prvního stupně, vychovatelé ze školních družin a rodiče či prarodiče.

Knihou osloví a nadchne především rodiče, kteří chtějí dětem věnovat svůj čas při společném tvoření a hrách. Některé náměty přímo vyžadují vzájemnou spolupráci dítěte a dospělého. Nutnost používat nářadí často pobídne k aktivitám i muže v roli tatínků nebo dědečků.

Ilustrace k jednotlivým námětům jsou natolik výstižné a motivující, že knihu mohou samostatně využívat i děti, které ještě neumí samy a s pochopením textu číst. Obrázky jsou jim nápovědou a inspirací k tvorbě. Současně děti ilustrace zaujmou a vedou je k prohlížení knihy a správnému zacházení s knížkou.

Děti se prostřednictvím tvořivých činností učí samostatnosti, zvládnutí aktivity bez rady a pomoci druhého, jsou aktivními, činnými a iniciativními. Důležitou dovedností, kterou může dítě při tvořivých aktivitách získat, je schopnost volit a vybírat mezi různými pracovními postupy či možnostmi a svou volbu také druhým vysvětlit.

Náměty v knize nabízejí činnosti zahrnující kreslení, malování, základní techniky dvojrozměrného výtvarného vyjadřování. Další skupinou pro tvoření jsou aktivity nabízející prostorovou tvorbu, vytváření objektů a manipulaci s materiály, předměty a věcmi. Nedílnou součástí tvořivých námětů je rovněž vytváření kolekcí formou sbírání, třídění, seskupování a ukládání předmětů, materiálů a věcí.

Vedle výtvarných námětů jsou v publikaci zastoupeny pohybové, rytmicko-hudební a pozná-

vací hry. Pohybové hry využívají místo sportovního náčiní zbytkové a odpadové materiály. Pohybové činnosti podporují rozvoj hrubé i jemné motoriky, obratnost, koordinaci ruky a oka. Většinu her děti hrají ve skupině, případně se může zapojit celá třída. Při pohybových činnostech je důraz kladen na radost z pohybu, vzájemnou spolupráci dětí.

Rytmicko-hudební aktivity vybízejí děti k netradičnímu využití předmětů, přírodnin a materiálů, motivují k tvorbě nezvyklých rytmických nástrojů. Publikace současně s návrhy pro vytváření nezvyklých nástrojů nabízí rovněž konkrétní říkadla k rytmizaci a lidové popěvky pro zpěv dětí či společné zpívání celé rodiny.

Co všechno najdete v knížce?

Knížku tvoří dva příběhy o holčičce Karolínce a panáčkovi Aki vytvořeném z lahvičky od mléčného nápoje, které jsou motivací pro další, navazující aktivity a činnosti.

První část knížky je věnovaná aktivitám k příběhům, kde se využívají pro hry a činnosti lahvičky od mléčného nápoje. Běžný obal, který odnášíme do kontejneru s tříděným odpadem, se může po důkladném vymytí stát předmětem motivujícím k mnoha dalším činnostem. Vedle výtvarných a tvořivých her s lahvičkami (*Obtisky hrdel lahviček, Had z lahviček, Loutky, figurky, zvířátka z kelímků a lahviček*) děti zaujmou a nadchnou hry pohybové s netradičním a zcela inovativním využitím lahviček od mléčných nápojů (*Let ptáčků, Sběrání hub a žampionů, Vodní ptáci, Honění s lahvičkou*). Poznávací a experimentální činnosti pomáhají dětem tvořivým způsobem poznávat a hledat odpovědi na otázky z oblasti matematických a fyzikálních jevů (*Zjišťování hmotnosti a objemu, Velké bubliny, Brnkání na provázek a gumičku*). Obyčejné lahvičky od nápojů proměníme s trochou fantazie také na zvukové hračky a na rytmické nástroje, které můžeme využívat při deklamaci, rytmizaci a zpěvu lidových i autorských písní (*Chrastítka, Sluchové pexeso*). Lahvičky slouží jako doplněk pro manipulační hry, které podporují rozvoj jemné motoriky, obratnosti, koordinaci ruky a oka (*Hry s lahvičkami s vodou, Lžičkovaná, Stavby z kelímků a lahviček, Přenášená lahviček na obracečce, Podávání lahviček, Vycházka s pejskem na vodítku*).

Druhou část publikace tvoří náměty s využitím různých zbytkových a odpadových materiálů i výtvarných potřeb. Pro tvořivé hry jsou vhodné nejen malé lahvičky od mléčných nápojů, ale snadno využijeme i dostupné papírové obaly, krabice a krabičky (*Divadlo z krabice, Malinké krabičky, Tvoříme z krabiček od čaje, Draci z krabiček*). Široce dostupné jsou rovněž plastové obaly od potravin, drogistických prostředků různých tvarů, velikostí a barev (*Kolotoč, Helikoptéra, Adventní kalendář z kelímků od mlíček, Krmítko pro ptáčky z PET lahve*). Oblíbené a na dotyk příjemné jsou zbytky látek či vlny, které nám připomenou osvědčené činnosti, jenž možná znaly již maminky či babičky dětí a dnes se na ně mnohdy zapomíná (*Vyšívání přáníčka, Pytlíky na provázky, Hrátky s vlnou, Bambule, střepec nebo třásně*). Pokud postupně nashromáždíme zajímavý odpadový a zbytkový materiál, vytvoříme díky nápadům z knížky opravdu neobvyklé a netradiční výtvary, předměty, rytmické nástroje a dárky (*Bambus, Fanfrnoch, Dešťová hůl, Bubny z kelímků, Plaváči, Loutky ze starého klobouku, Dárčky, ozdoby*). Nakonec i obyčejný papír lze využít k tvoření (*Vystřihovánky do oken, Betlém*).

Praktické rady

Před vlastní tvorbou děti motivujeme a povzbuzujeme k tvoření. Kniha nabízí půvabné ilustrace, které se mohou stát podnětem k vlastní tvorbě dětí. Není však vůbec nutné, aby malí tvůrci kopírovali a vytvářeli svá dílka přesně podle obrázku. Ten by měl být vybudnutím k tvoření, nabídkou pro možná řešení, inspirací. Při výtvarné tvorbě neexistuje jediný možný a žádoucí postup. Tvoření naopak dětem umožňuje upravit si vlastní výtvar dle své fantazie, představivosti a uplatnit své nápady. Vlastní proces tvorby je vždy důležitější než konečné dílo. Dítě objevuje radost z tvorby a tvořivé hry.

Malí tvůrci by se vždy měli do tvoření zapojovat dobrovolně, bez nucení, měli by mít možnost uplatnit své nápady, různě kombinovat materiály, volně si zapůjčovat vybrané pracovní pomůcky a výtvarné materiály.

Děti velmi rády svá dílka představí ostatním dětem i dospělým. Vždy myslíme na možnosti představení výtvarů dětí formou výstavek, prezentací. Tvůrce dílka pokaždé oceníme.

Kniha uvádí mnoho námětů pro pestré činnosti, které zpravidla nejsou náročné na přípravu materiálu. Pro činnosti využijeme nasbíraný odpadový i zbytkový materiál, přírodniny a plody z přírody.

Při tvoření s různými materiály a pomůckami je nutné brát v úvahu hygienická pravidla i bezpečnost. Dodržování bezpečnosti je nezbytně nutné při používání drobného nářadí a náčiní. Pokud při tvoření kupříkladu využíváme pilku, může dítě vyzkoušet její použití, ovšem vždy s dopomocí a pod dohledem dospělého.

Při tvořivých aktivitách často používáme různé potřeby, pomůcky a předměty, které postupně nashromáždíme, vhodné je požádat o pomoc rodiče dětí. Většina rodičů často ráda daruje zbytkový či odpadový materiál, který nám poslouží k netradiční výtvarné tvorbě. Podmínkou však vždy je, aby materiály byly čisté, bezpečné.

Mezi vhodné materiály, které můžeme sbírat pro tvorbu, patří papírové a kartónové krabice a krabičky, papírové role a ruličky, plastové kelímky, láhve, víčka, korkové zátky, zbytky látek, stužek, klubíčka s vlnou, knoflíky, korálky a jiné drobnosti. Pro tvoření jsou velmi příjemné přírodniny, přírodní materiály, sušené plody, větvičky, semínka. Materiál je výhodné třídit v průběhu celého školního roku do košíků či krabic. Výjimkou mohou být některé nástroje a nářadí, které si předem zapůjčíme či zakoupíme s tím, že je následně využijeme opakovaně. Aktivita jsou vhodné pro děti předškolního a mladšího školního věku. Část činností jsou děti schopny zvládnout samostatně, u některých aktivit je třeba zapojení a pomoc dospělého.

Pedagog, který dětem nabízí tvořivé hry a činnosti, posiluje výtvarné vnímání a cítění materiálu, dává dětem prostor pro výběr pracovních postupů a materiálů. Vhodné je, aby se děti snažily přizpůsobit svůj grafický pohyb nástroji, náčiní, pomůcce, podkladu a materiálu. Dílko či vlastní výtvar dítěte se stává prostředkem jeho výtvarného vyjádření, je prezentací dítěte. Tvořivé aktivity podněcují kreativní schopnosti dětí, díky kterým se naučí říkat, co dělají, vidí, pociťují, co si myslí, jak vnímají okolní svět a lidi v něm.

Vedle tvořivých a výtvarných námětů v knize objevíme i hry pohybové, poznávací a rytmicko-hudební. Hry jsou vhodné pro skupinu dětí, případně pro celou třídu, část aktivit může dítě snadno hrát ve dvojici s dospělým.

Jednotlivé náměty nejsou označeny ikonkami. Především ilustrace jsou nápovědou pro děti i dospělého, jaké pomůcky a potřeby si pro tvoření připravit. Obrázky současně napovědí, jaká činnost je nabízena a jak bude probíhat.

Délka trvání aktivit závisí na průběhu činnosti, odvíjí se od zájmu dítěte o činnost. Aktivity často umožňují vlastní obměny a varianty, poskytují prostor pro sebeuplatnění vlastních nápadů a fantazie.

Některé náměty je možno přenést z prostředí třídy ven, na školní zahradu, do přírody.

Tvorbu dítěte rovněž ovlivňuje přístup, zaujetí a osobnost dospělého, ať v roli pedagoga, či rodiče nebo prarodiče. Dospělý by měl dítě v procesu tvorby podporovat, být mu nenásilným rádcem a průvodcem.

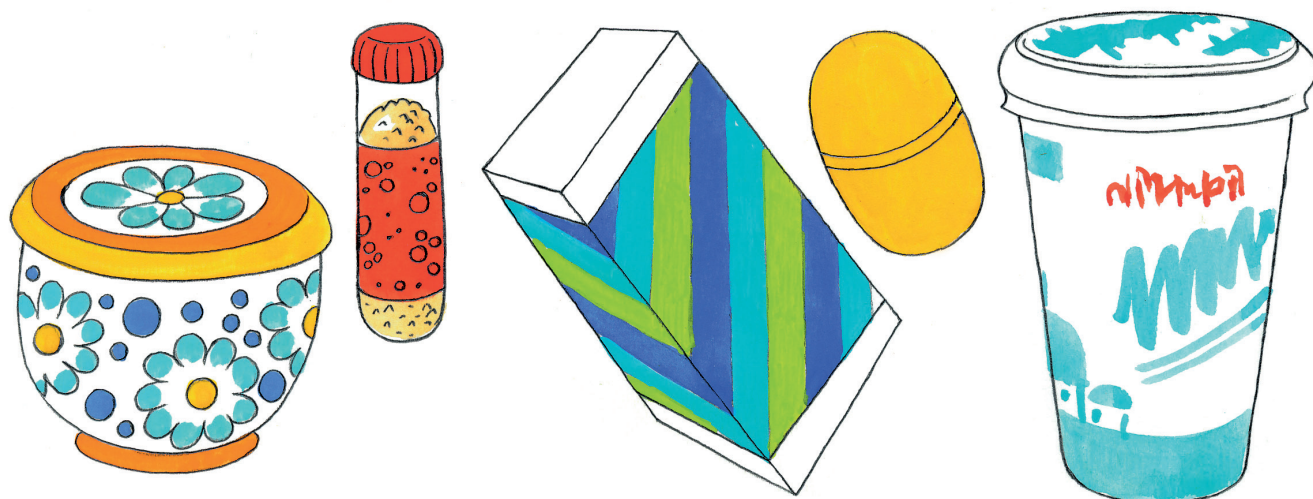
Tvořivé hry navíc mohou pomáhat zvládnout problematické situace a potíže, které někdy způsobují a vyvolávají poruchy chování, disharmonické (některé aspekty osobnosti dítěte a jeho dovednosti se vyvíjejí rychleji než jiné) nadání a další obtíže u některých dětí.

Knížka sama nám může být inspirací, motivací. Ponechejme průchod své fantazii, společně s dětmi si prohlížejme jednotlivé ilustrace, povídejme si nad obrázky, všímejme si detailů a plánujme, co hezkého společně vytvoříme pro sebe i druhým pro radost.

Renata Špačková
odborná redaktorka

Chrastítka

Do lahvičky či plastového obalu, který se dá uzavřít, např. do obalů od Kinder vajíček, některých léků, pleťových krémů, vložíme několik korálků, kamínků, knoflíků, zrněk rýže, čočky nebo hrachu. Vymýšlejte sami, z čeho je možné chrastítka vytvořit. Chrastítka využijeme při rytmizaci říkadel i písniček. Chrastit s nimi do rytmu je snadné, dobře se drží a jejich zvuk není příliš hlučný.

Zvukové dvojice (sluchové pexeso)

Dvojice malých plastových lahviček naplníme vždy stejným materiálem ve stejném množství. V první dvojici bude například po třech zrnkách hrachu, v další po osmi zrnkách čočky, v jiné po dvou větších korálech a podobně. Lahvičky ve dvojici musí mít při zachrastění s nimi stejný zvuk. Náplň volíme tak, aby se dvojice lahviček od sebe navzájem zvukem co nejvíce lišily. Dvě lahvičky mají třeba velmi slabý a vyšší zvuk, jiné dvě silnější a hlubší zvuk... Hrdla lahviček uzavřeme uzávěrem nebo je u lahviček od mléčných nápojů zakryjeme látkou, kterou zajistíme pevně gumičkou.

Sluchové pexeso hrajeme tak, že pořadí, v jakém lahvičky stojí, změníme. Každý z hráčů si vybere jednu lahvičku, zachrastí si s ní u ucha, aby slyšel, jak zní. Pak vždy dvě a dvě děti porovnávají zvuk svých lahviček a hledají toho z hráčů, který má stejně znějící lahvičku.

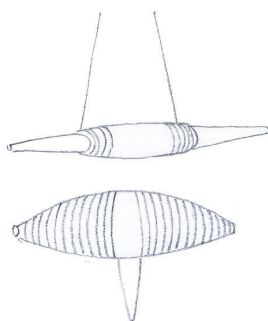
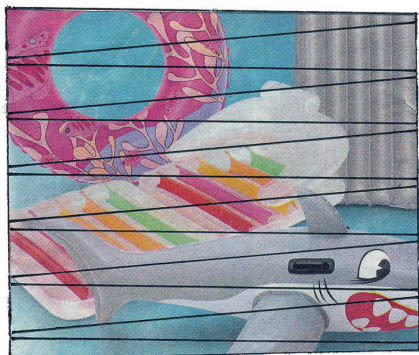
Hledání pokladu

Jednu plastovou lahvičku společně naplníme asi do jedné třetiny „pokladem“. Mohou to být zářící štrasové korálky z rozbité bižuterie, bílé korálky „perly“ nebo i pár mincí. Hrdlo lahvičky uzavřeme. S lahvičkou zachrastíme a poslechneme si, jak zní.

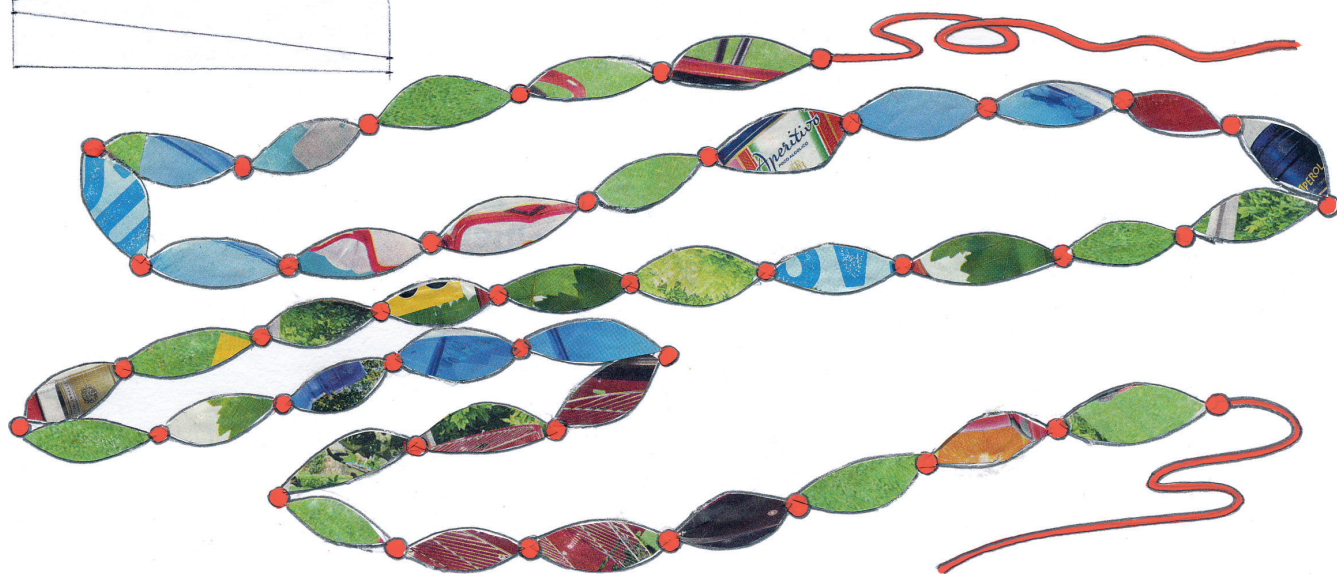
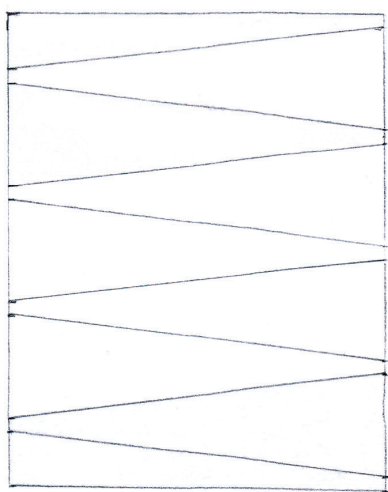
Hru hrajeme tak, že se děti rozejdou po místnosti. Prostor musí být dostatečně velký a bezpečný. Děti se pohybují v prostoru se zavřenýma očima, proto je vhodné, aby měly pokrčené paže a ruce jako „nárazníky“ předpažené před sebou. Dospělý, který „poklad“ drží, chodí chvíli mezi dětmi, pak se někde zastaví a začne s lahvičkou chrastit. Děti se snaží poklad podle sluchu najít a dotknout se dospělého nebo pokladu. Pokud se jim to podaří a dotknou se lahvičky nebo toho, kdo poklad drží, budou děti pohlazeny. Následně děti otevřou oči a poodejdou stranou, aby i ostatní děti měly šanci hru dokončit a poklad najít. Na závěr se společně podíváme, jaký poklad lahvička ukrývá.

Pestré korále z papíru

Na vytvoření parády z papíru budeme potřebovat celobarevné stránky z časopisů, balicí papír, noviny, korálky dřevěné či skleněné, asi 100 cm dlouhou silikonovou (perlonovou) nit, bílé lepidlo na papír, bezbarvý lak, nůžky. Dále si připravíme jehlu pro navlékání korálků, které budeme vkládat mezi papírové korále, párátko. Pro malé děti raději volíme jehlu s kulatou špičkou. Předem si připravíme návlek na korále – nit s pevným uzlíkem zastrčíme do jednoho korálku a zalepíme vteřinovým lepidlem. Tuto činnost provede předem dospělý.

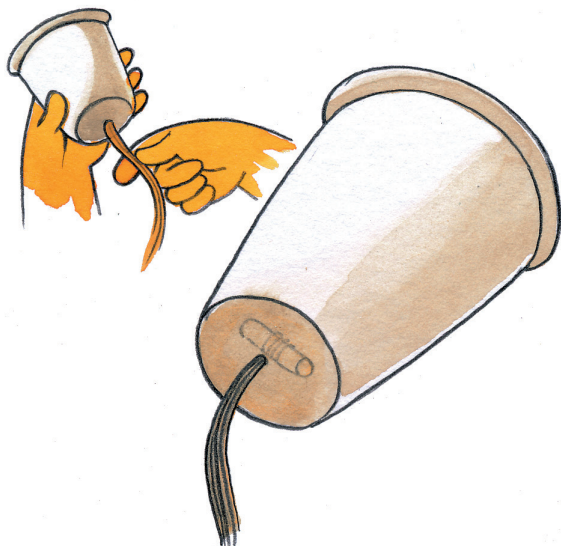

Korále vytvoříme z barevných stránek časopisů či balicího papíru tak, že na stránku či arch papíru rozkreslíme dlouhé trojúhelníky přes celou šíři stránky dle náčrtu. Papírové trojúhelníky nastříháme. Papírové trojúhelníky následně natáčíme na párátko od široké strany po úzkou. Nejužší konec papírového trojúhelníku potřeme bílým lepidlem na papír a pevně přitiskneme. Necháme papírový korálek důkladně zaschnout. Hotové papírové korálky přestříkáme bezbarvým lakem. Po zaschnutí papírové korálky navlékáme na návlek střídavě s korálky dřevěnými nebo skleněnými.

Fanfrnoch z kelímku od jogurtu

Dospělý vytvoří do středu dna kelímku od jogurtu díрку, kterou protáhneme umělohmotnou stužku na vázání dárků, kytic, bonboniér. Stužku zajistíme kouskem špejle, knoflíkem a podobně, aby nedošlo k vytržení uzlíku ze dna, když se za stužku zatáhne.

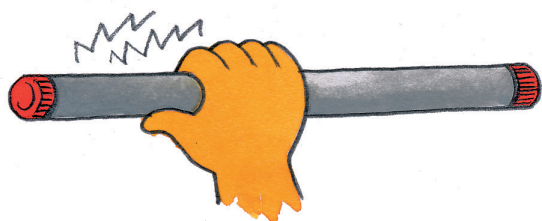
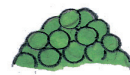
Namočíme si prsty a zlehka za stužku pravidelně do rytmu taháme.

Zvuk připomíná křik sojky, ale může to být i řev draka.

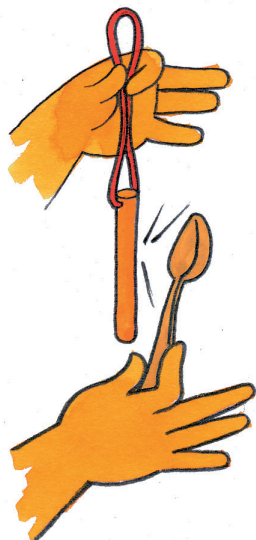
Zvukový doprovod využijeme i při známé lidové písni „Fanfr, fanfr, fanfrnoch, nastává nám nový rok...“.

Dešťová hůl

Tatínek koupil „kulatou“ záclonovou tyč, protože maminka chtěla dát závěs ke dveřím. Část tyče zbyla. Ze zbytku tyče lze vytvořit zvukový nástroj „dešťovou hůl“ tak, že

do tyče vložíme např. zrnka rýže, hrachu, čočky... Kruhové otvory na koncích tyče uzavřeme uzávěry z PET lahví – náhodou mají stejný průměr. Když tyč nakláníme sem a tam, zrnka se v prostoru tyče přesypávají a vydávají zvuk, jako když prší.

Náhradní triangel

Třeba se i u vás doma najde kousek měděné trubky, který zbyl po práci topenářů. Může to být i zbytek trubičky z jiného kovu. Tatínek musí upevnit trubičku do svěráku a provrtat ji skrz obě stěny u jednoho z konců. Dírkami provlékneme silonový vlasec a vytvoříme tak jakési poutko asi 7 cm dlouhé.

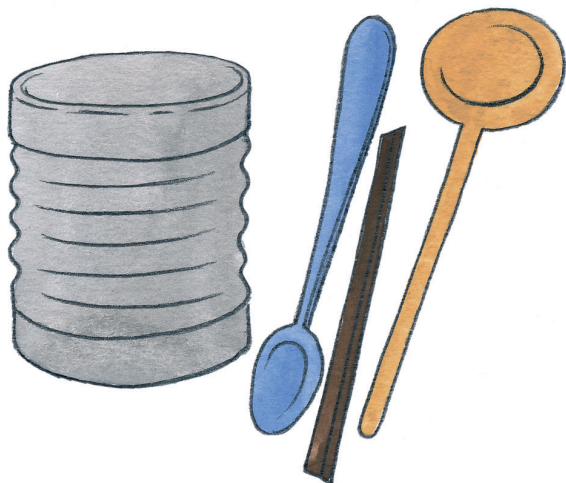
Když trubičku zavěšenou na vlasci budeme držet v jedné ruce a ne-rez lžičkou nebo jiným kovovým předmětem o ni cinkneme, zazvoní podobně jako triangel.

Drhlo, ozvučná dřívka, vařečky

Když z prázdné konzervy od krmení pro kočky nebo sterilovaného hrášku (kukuřice) odstraníme přelepku a přejedeme po vroubkované stěně konzervy kovovou lžičkou, ozve se zajímavý zvuk. Zní trochu podobně jako drhlo. Hru na drhlo můžeme doprovodit veršičky:

**Čí jsem byla? Čí, čí, čí?
Papáníčko kočičí.
Nejdřív kočku nakrmili,
pak mě v drhlo proměnili.**

Konzervu musíme důkladně vymýt, okraj musí být hladký a bezpečný.

K rytmickému ťukání lze využít i vyřazené kuchyňské vařečky.

Místo vařečky použijeme usušený vrbový proutek nebo i silnější prut. Když utáhneme proutek do svěráku, dítě si pod dozorem dospělého může malou pilkou zkusit uříznout dva kousky asi 15cm dlouhé a vytvořit si tak „ozvučná dřívka“.

